

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Promemorian En justerad indragningsbestämmelse i underhållsstödet, från Utredningen om bostadsbidrag och underhållsstöd, BUMS (S2018:13)

(S2020/05216/SF)

Sammanfattning

Försäkringskassan tillstyrker förslaget.

Försäkringskassan anser dock att den tidsbestämda perioden då särskilda skäl ska gälla i vissa fall bör kunna bestämmas till en längre period än de 36 månader som föreslås. Försäkringskassan anser vidare att den föreslagna tiden till ny prövning efter att en period av särskilda skäl har löpt ut är för kort. Det vore även önskvärt med vissa ytterligare förtydliganden av vad som kan utgöra särskilda skäl samt hur längden på den tidsbestämda perioden med särskilda skäl ska bestämmas.

5.1 Tiden till första prövning senareläggs

Försäkringskassan anser att det är bra att tiden till den första prövningen senareläggs.

Vad gäller uppdraget att intensifiera dialogen med föräldrarna efter en viss tid vill Försäkringskassan lämna följande synpunkter. Idag för Försäkringskassan en dialog med föräldrarna när det kommer in en ansökan om underhållsstöd. Om en bidragsskyldig förälder betalar betalningsbeloppet i rätt ordning i sex månader så inleder vi en ny dialog med föräldrarna. Om vi har samtal eller inte är beroende av det enskilda ärendet. Vi har alltså inte en pågående aktiv dialog med föräldrarna. Att ha en aktiv dialog på det sätt som föreslås i utredningen skulle därför innebära en förändring som kan bli kostsam beroende på vad som avses. Det skulle behövas tydligare direktiv för att klargöra hur denna dialog ska ske. Att föra en dialog med alla föräldrar där betalning har skett i minst sex månader bedöms inte som givande.

5.2 Särskilda skäl för att inte dra in förtydligas

Försäkringskassan välkomnar att de särskilda skälen förtydligas, men vill föra fram följande.

I utredningen anges att en förälders beskrivning av att det finns en konflikt, att föräldrarna inte har kontakt med varandra eller att det finns stora samarbetssvårigheter i sig sällan kan användas för bedömning av om det föreligger särskilda skäl för att fortsätta att betala underhållsstöd. Däremot kan de bakomliggande orsakerna till konflikter och samarbetssvårigheterna vara sådana som talar för att det finns särskilda skäl att fortsätta lämna underhållsstöd. Det vore önskvärt om man i förarbetena kan förtydliga detta ytterligare och exemplifiera vilken typ av bakomliggande orsaker till konflikter som kan tala för att det föreligger särskilda skäl.

Utredningen för vidare fram att en orsak till att det kan bedömas som osannolikt att en direktbetalning kommer att ske kan vara att den bidragsskyldiga föräldern inte vill göra en betalning till boföräldern. Detta omnämns bl.a. i avsnitt 4.2.3 i utredningen.

Den omständigheten att den betalningsskyldige föräldern uttrycker att hen vill att underhållet ska betalas via Försäkringskassan kan uppfattas som att hen inte vill göra en betalning till boförälder. Enbart den omständighet att en eller båda föräldrar uppger att de vill att underhållet ska betalas via Försäkringskassan har Försäkringskassan idag inte bedömt vara särskilda skäl, om det inte har kommit fram andra omständigheter som kan utgöra särskilda skäl. Det kan uppfattas som motsägelsefullt att den betalningsskyldige genom att uttrycka att hen inte vill betala direkt till boföräldern kan kringgå syftet med indragningsbestämmelsen, nämligen att föräldrar i första hand ska lösa frågan om underhåll själva om det finns förutsättningar för det.

5.3 Flexiblare hantering av återkommande prövning

En tidsbestämd period då särskilda skäl ska gälla

Försäkringskassan välkomnar förslaget att de särskilda skälen ska gälla under en tidsbestämd period och att periodens längd ska bestämmas utifrån situationen i det enskilda fallet.

Särskilt i de fall som de särskilda skälen består av att det är olämpligt att föräldrarna har kontakt är det bra att prövningarna sker mer sällan än vad som är fallet idag. Försäkringskassan kommer dock fortfarande ibland att vara tvungen att pröva de särskilda skälen vid flera tillfällen i dessa fall, om än med längre intervall. De återkommande prövningarna kan leda till att konflikter väcks till liv och att våldsutsatta föräldrar och barn försätts i situationer där de riskerar att på nytt utsättas för hot och våld, även om Försäkringskassan försöker att handlägga dessa ärenden på ett sätt som innebär att prövningen får så liten negativ konsekvens som möjligt för konflikter mellan inblandade parter. Detta är inte förenligt med de jämställdhetspolitiska målen eller Försäkringskassans uppdrag att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor. Det är inte heller förenligt med barnens bästa, då barn riskerar att drabbas av utsatthet och konflikter. Det finns även en risk att föräldrar avstår från att söka underhållsstöd av rädsla för att behöva ha kontakt med den andra föräldern, vilket kan leda till att barnet drabbas ekonomiskt.

I de fall de särskilda skälen består av att det är olämpligt att föräldrarna har kontakt med varandra bör det därför finnas möjlighet att ha en längre tidsbestämd period än den föreslagna för när underhållsstöd lämnas på grund av särskilda skäl.

Försäkringskassan anser vidare att det vore lämpligt att man i förarbetena tydligare beskriver hur en lämplig tidsperiod för särskilda skäl ska bestämmas. I utredningen beskrivs relativt utförligt hur man ska bedöma en lämplig tidsperiod då de särskilda skälen består av exempelvis en tillfälligt försämrad ekonomisk situation. Då de särskilda skälen består av andra orsaker vore det dock önskvärt med en mer utförlig beskrivning. Att helt överlåta till rättstillämpningen att avgöra vad som är lämpliga tidsperioder kan skapa en rättsosäkerhet och ställer höga krav på den enskilda handläggaren som fattar beslut. Det kommer att dröja innan det kommer avgöranden från domstolarna och fram till dess riskerar tillämpningen att inte bli enhetlig.

Tiden till ny prövning efter en tidsbestämd period av särskilda skäl har löpt ut

Försäkringskassan anser att den föreslagna tiden till ny prövning efter att en period av särskilda skäl har löpt ut är för kort. Att den bidragsskyldige föräldern betalar sitt betalningsbelopp till Försäkringskassan i rätt ordning i tre månaders tid är en för kort tid för att bedöma om den betalningsskyldige föräldern vid tiden för denna prövning har en stabil betalningsförmåga. Det kan ha gått lång tid sedan den föregående prövningen och den betalningsskyldige föräldrarnas ekonomiska situation kan vara en annan vid den nya prövningen. Den korta tiden av betalning i rätt ordning kan innebära en ekonomisk osäkerhet för boföräldern om Försäkringskassan vid den nya prövningen inte anser att det finns särskilda skäl för att inte dra in underhållsstödet. Detta kan skapa en otrygghet både för förälder och barn.

6.3.1–6.3.2 Kostnader för underhållstöd och för Försäkringskassans administration

Försäkringskassan vill lyfta fram att de ekonomiska konsekvenserna är väldigt osäkra och att de av förklarliga skäl bygger på antaganden vilket gör att det är väldigt svårt att uppskatta var och när eventuella besparingar och kostnader kommer att uppstå och hur stora dessa kommer att bli.

Osäkerheten rör dels att det är svårt att bedöma hur föreslagna ändringar kommer att påverka antalet barn med underhållstöd men även kostnaden för Försäkringskassans administration är svår att bedöma utifrån att det inte går att veta hur många färre prövningar som kommer att göras och vilken ekonomisk konsekvens ett större antal ärenden får. Som ovan nämnts kommer det även finnas en kostnad för den aktiva dialogen som tillkommer med utredningens förslag.

Försäkringskassan har inte några synpunkter på förslaget i övrigt.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av avdelningschef Alexandra Wallin, rättschef Michael Erliksson och rättsliga experten Helene Widlund Borryd, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Helene Widlund Borryd